

Logo-saken

IJ-nr 2009-28

Instans: Norges Høyesterett - Dom.
Dato: 2010-05-12
Publisert: HR-2010-816-A - Rt-2010-593
Sammendrag: Krigens folkerett. Varemerkerett. Et tannlegekontor hadde tatt i bruk en logo som hadde likhetstrekk med emblemet til Røde Kors, jf. straffeloven §328 annet ledd bokstav c. Logoen besto av et rødt kors med like lange armer, en A i enden av hver arm og en hvit tann i midten. Høyesterett la vekt på at formålet med bestemmelsen var at forveksling ikke skulle skje på noe avstand og i pressede situasjoner, og kom derfor til at logoen «lett kan forveksles» med Røde Korsemblemet. Det ble vist til forpliktelser etter Genèvekonvensjonen av 1949.

Saksgang: Oslo tingrett TOSLO-2009-105389 - Borgarting lagmannsrett LB-2009-162221 - Høyesterett HR-2010-816-A, (sak nr. 2010/253), straffesak, anke over dom. For ny behandling i lagmannsretten, se Borgarting lagmannsrett LB-2010-91984.

Parter: Den offentlige påtalemyndighet statsadvokat Bjørn Olav Aspelund - til prøve) mot AAAA Tøyen Tannlegevakt AS (advokat Dag Torsteinsen - til prøve)

Forfatter: Falkanger, Møse, Øie, Tønder, Schei.

(1) Dommer Falkanger: Saken gjelder hvorvidt logoen til en tannlegeklinikk «lett kan forveksles» med emblemet til Røde Kors, slik at den er i strid med straffeloven §328 annet ledd bokstav c.

(2) AAAA Tøyen Tannlegevakt AS (heretter også kalt Tøyen Tannlegevakt) ble etablert i juli 2006. Firmaets logo består av et rødt kors med fire like lange armer. I enden av hver arm er det en hvit «A», og i midten er det en hvit tann. Tannen er omkranset av to ringer, og har en stjerne over seg. Logoen ble registrert i varemerkeregisteret 15. februar 2007.

(3) Etter å ha blitt oppmerksom på logoen, gjorde Norges Røde Kors gjeldende overfor Tøyen Tannlegevakt at logoen kunne forveksles med emblemet til Røde Kors. Organisasjonen ba derfor om at bruken av logoen skulle opphøre. Da dette ikke ble etterkommet, anmeldte Norges Røde Kors forholdet til politiet.

(4) Saken ble først henlagt, men etter klage og en omfattende behandling hvor Riksadvokaten konkluderte med at henleggelsen måtte omgjøres, utferdiget politimesteren i Oslo 25. mars 2009 forelegg mot Tøyen Tannlegevakt for overtredelse av

«Straffeloven §328, 2. ledd bokstav c, jf bokstav b

for å ha brukt kjennetegn eller betegnelse som ved mellomfolkelig overenskomst som Norge er bundet av, er bestemt til bruk i samband med hjelp til sårete og syke eller vern av kulturverdier i krig, eller noe som lett kan forveksles med slikt kjennetegn eller betegnelse.

Grunnlag:

I perioden fra høsten 2006 til mars 2009 benyttet selskapet en logo som lett kan forveksles med Røde Kors-emblemet på sine nettsider, i avisreklamer, på timekort, i Gule Sider, i brosjyrer og på lysreklame og plakater utenfor sine lokaler i Kjølberggata 29A i Oslo.»

(5) Forelegget ble ikke vedtatt. Saken ble da brakt inn for Oslo tingrett, som 2. oktober 2009 avsa dom med slik domsslutning:

«AAAA Tøyen Tannlegevakt AS frifinnes.»

(6) Tingretten kom enstemmig til at det objektive gjerningsinnhold i straffeloven §328 annet ledd bokstav c var overtrådt. Et flertall - de to meddommerne - fant imidlertid at de subjektive vilkår for straff ikke forelå.

(7) Oslo statsadvokatembeter anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet. Lagmannsretten avsa 18. januar 2010 (LB-2009-162221) dom med slik domsslutning:

«AAAA Tøyen Tannlegevakt AS frifinnes.»

(8) Lagmannsretten fant - under dissens 5-2 - at det objektive gjerningsinnhold i straffeloven §328 annet ledd bokstav c ikke var overtrådt, fordi logoen til Tøyen Tannlegevakt ikke «lett kunne forveksles» med emblemet til Røde Kors.

(9) Oslo statsadvokatembeter har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken retter seg mot lagmannsrettens lovanvendelse.

(10) Jeg er kommet til at anken må tas til følge.

(11) Etter straffeloven §328 annet ledd straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder den som uhjemlet bruker offentlig eller i rettstridig øyemed

«b) kjennetegn eller betegnelse som ved mellomfolkelig overenskomst som Norge er bundet av, er bestemt til bruk i samband med hjelp til sårete og syke eller vern av kulturverdier i krig,

c) betegnelse, merke, segl eller kjennetegn som lett kan forveksles med noe som nevnt under bokstav a-b.»

(12) Bokstav b refererer seg til emblemet til Røde Kors, som beskyttes av Genèvekonvensjonen av 1949.

(13) Det avgjørende i den foreliggende sak er om logoen til Tøyen Tannlegevakt «lett kan forveksles» med emblemet til Røde Kors, jf. bokstav c. Når dette uttrykket skal tolkes, må det ses hen til bestemmelsens forhistorie. Jeg finner derfor grunn til å gå noe inn på denne.

(14) Genèvekonvensjonen av 1864 tilsiktet å verne syke og sårede i krig ved å forby krigshandlinger rettet mot sykehus og ambulanspersonell. Et rødt kors på hvit bakgrunn skulle brukes for å markere hva og hvem som var vernet. Noen krav til traktatpartenes interne lovgivning ble ikke stilt. Den norske straffeloven av 1902 innførte likevel straff for den som uhjemlet bar «det i Genferkonventionen af 22de August 1864 omhandlede Flag eller Armbind», jf. dens daværende §328.

(15) Genèvekonvensjonen av 1906 innførte et krav om at traktatpartene ved lov skulle ta de nødvendige forholdsregler for å forhindre misbruk av Røde Kors-emblemet. For Norges del skjedde dette i 1909 ved endring av straffeloven §328. Norge gikk da dessuten et skritt lenger enn konvensjonen ved at nevnte straffebestemmelse også forbød uhjemlet bruk av tegn som «let kan forveksles» med emblemet.

(16) Genèvekonvensjonen av 1929 krevde at traktatpartene ved lov ikke bare skulle forby misbruk av det egentlige emblemet til Røde Kors, men også «the use of any sign or designation constituting an imitation, for commercial or any other purposes». I forbindelse med Norges tiltredelse ble det vurdert om det var behov for lovendring, men departementet kom til at det ikke var tilfelle. I St.prp.nr.47 for 1931 (Om Genferkonvensjonen av 27 juli 1929) heter det på side 4-5:

«Det skal i forbindelse med artiklene 28 og 29 bemerkes at Justisdepartementet etter konferanse med Handelsdepartementet på forespørsel har uttalt at Norges tiltreden av heromhandlede konvensjon ikke nødvendiggjør lovforandringer.»

(17) Den første av de fire någjeldende Genèvekonvensjoner av 1949 (Om forbedring av sårede og sykes kår i de væpnede styrker i felten) har - på samme måte som konvensjonen av 1929 - et forbud mot etterligninger. Dens artikkel 53 lyder slik:

«The use by individuals, societies, firms or companies either public or private, other than those entitled thereto under the present Convention, of the emblem or the designation «Red Cross» or «Geneva Cross» or any sign or designation constituting an imitation thereof, whatever the object of such use, and irrespective of the date of its adoption, shall be prohibited at all times.»

(18) Også ved tiltredelsen av denne konvensjonen ble det vurdert om det var behov for å endre norsk lov. Av St.prp.nr.28 for 1951 (Om innhenting av Stortingets samtykke til å ratifisere Genèvekonvensjonene av 12. august 1949) side 17 fremgår det at Justisdepartementet vil «ha sin oppmerksomhet henvendt på spørsmålet om å utbygge vår gjeldende straffelovgivning av hensyn til Norges forpliktelser ifølge disse og enkelte andre internasjonale overenskomster». Det var i den forbindelse bedt om en uttalelse fra Norges Røde Kors, som ikke forelå da proposisjonen ble avgitt. Justisdepartementets konklusjon var imidlertid at ratifikasjonen ikke nødvendiggjorde noen lovending.

(19) Denne gjennomgangen viser at lovgiver har ment at de forpliktelser til å verne Røde Kors-emblemet som følger av Genèvekonvensjonene, har vært ivaretatt ved vår straffelovgivning. Forpliktelsene i den någjeldende Genèvekonvensjonen av 1949 er søkt oppfylt ved straffeloven §328 annet ledd.

(20) Etter mitt syn må dette få konsekvenser for tolkningen av §328 annet ledd bokstav c. Innenfor rammene av straffebestemmelsens ordlyd må forpliktelsene etter konvensjonen av 1949 tillegges betydelig vekt.

(21) Når disse forpliktelsene skal fastlegges, må det tas utgangspunkt i at konvensjonens formål er å gi vern for syke og sårede i krig. Det er altså i krigssituasjoner at Røde Kors-emblemet først og fremst har betydning. Dette utgangspunktet må få vesentlig betydning for forståelsen av uttrykket «lett kan forveksles med». Emblemet skal kunne gjenkjennes og respekteres i krigssituasjoner. Det er derfor ikke tilstrekkelig å vurdere om forveksling lett kan skje under normale omstendigheter og på nært hold. Det må også tas i betraktning hvilket inntrykk logoen vil gi på noe avstand og i relativt pressede situasjoner. For at en logo skal gå klar av bestemmelsen, må en forveksling heller ikke under slike omstendigheter «lett» kunne skje.

(22) Ved bedømmelsen av om dette er tilfellet, må det tas utgangspunkt i den faktiske bruk av logoen. Lagmannsretten har gitt følgende beskrivelse av denne:

«Logoen er i søknaden avbildet med et rødt kors med like lange armer. I hver arm av korset er plassert fire A-er og i midten finnes omkranset ei tann av to ringer og en liten stjerne for å angi at tanna er frisk. Bokstavene og tanna er hvite og utgjør anslagsvis to femtedeler av korsets overflate. Korset er videre skyggebelagt og med en grønn bakgrunn.

...

Det er uomtvistet at Tøyen Tannlegevakt har benyttet logoen i en del forskjellige sammenhenger. Logoen - men da bare korset med bokstaver og tann - er blant annet plassert over inngangsdøren til selskapets lokaler som et selvlysende skilt på en murstensvegg. Rett ved siden av logoen kommer «TANNLEGEVAKTEN» med selvlysende hvite bokstaver.

Korset er videre brukt i forskjellige former for reklame, blant annet på plakater og på Internett, herunder på hvit bakgrunn.»

(23) I lys av de synspunktene om tolkning jeg har redegjort for, kan jeg ikke se det annerledes enn at logoen - slik den er plassert over inngangspartiet - «lett kan forveksles» med Røde Kors-emblemet. Det er nok så at enkelte elementer i logoen, sett på relativt nært hold, bidrar til å gi den sitt eget særpreg. Dette gjelder særlig de fire A'ene, tannen i midten og den lysegrønne bakgrunnen. Men på litt avstand, og særlig om kvelden når lysskiltet slås på, nedtones disse elementene. Grunnstammen - det røde korset - står da igjen som det fremtredende.

(24) Jeg føyer til at saken ikke står annerledes fordi det ved siden av logoen er skrevet «TANNLEGEVAKTEN». Når logoen isolert sett «lett kan forveksles» med emblemet til Røde Kors, skal det en del til før slik tilliggende tekst kan stille saken annerledes.

(25) Foranlediget av prosedyren vil jeg bemerke at en slik presiserende tolkning av straffeloven §328 annet ledd bokstav c som jeg her har lagt til grunn, verken strider mot Grunnloven §96 eller EMK artikkel 7.

(26) Lagmannsrettens lovanvendelse er etter dette uriktig.

(27) I den foreliggende sak har ikke forholdet mellom våre folkerettslige forpliktelser og straffeloven §328 annet ledd bokstav c vært problematisk. Jeg finner imidlertid grunn til å bemerke at det er tvilsomt om nevnte straffebestemmelse i alle andre henseender ivaretar de forpliktelser til å verne Røde Kors-emblemet som følger av Genèvekonvensjonen av 1949.

(28) Jeg stemmer for slik dom:

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.

(29) Dommer Møse: Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.

(30) Dommer Øie: Likeså.

(31) Dommer Tønder: Likeså.

(32) Justitiarius Schei: Likeså.

(33) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne dom:

Lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves.